

Metsäluonnon hoitohankkeilla edistetään metsätalouden vesiensuojelua - vesiensuojeluhankkeille riittää kysyntää

Metsäkeskukset ovat suunnitelleet ja toteuttaneet talousmetsissä vuodesta 1997 lähtien yli neljäsataa metsäluonnon hoitohanketta yhteistyössä metsänomistajien ja sidosryhmien kanssa. Vesiensuojeluhankkeita on tästä valtaosa. Metsänomistajat ovat olleet aloitteellisia erityisesti vesiensuojelun edistämisessä. Hankkeisiin johtaneita aloitteita ovat tehneet myös muun muassa kunnat, kyläyhdistykset, vesiensuojeluyhdistykset ja ympäristökeskukset.

Hankemäärät kasvaneet rahoituksen myötä

Metsäluonnon hoitohankkeet rahoitetaan pääosin valtion luonnonhoidon edistämisen momentilta, jonka jakamisesta metsäkeskuksille päättää maa- ja metsätalousministeriö. Hankkeet perustuvat Kestävän metsätalouden rahoituslain 20 §:n mukaisiin säädöksiin. Alueellista rahoitusta hankkeisiin on saatu mm. kunnilta.

Luonnonhoidon määrärahat ovat lisääntyneet Kansallisen metsäohjelman mukaisesti, joten edellytykset myös hanketoimintaan ovat parantuneet. Luonnonhoitohankkeisiin on käytetty vuosina 1997-2007 yhteensä noin 6,2 miljoonaa euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty hankkeiden määrän kehitys hanketyypeittäin. Vesiensuojeluhankkeita on ollut vuosittain noin puolet hankemäärästä. Tarvittaessa yhdessä hankkeessa voidaan tehdä useampaa hanketyyppeä. Esimerkiksi vesiensuojeluhankkeessa voidaan maastotyössä myös kartoittaa elinympäristöjä tai ennallistaa pieni suo, jos se on vesiensuojelulle tärkeää.

Aloitettavien hankkeiden määrä on viime vuosina ollut 50-90 hanketta vuodessa. Kun hankkeet kestävät 2-4 vuotta, on yhtä aikaa käynnissä 150-200 hanketta. Hankkeiden koko vaihtelee suuresti hanketyypin ja hankealueen mukaisesti. Pienempiä toteutetaan 10 000 € ja suurempia 150 000 € rahoituksella.

Vesiensuojeluhankkeilla monipuolisia vaikutuksia

Vesiensuojeluhankkeet parantavat laajan, keskimäärin 1 000-3 000 hehtaarin, metsäisen valuma-alueen vesiensuojelua. Hankkeissa kartoitetaan metsäalueiden vesiensuojelun tilaa ja mahdollisia ongelmapaikkoja. Lähtökohtana on valuma-alueen vesiensuojelun laadun kohottaminen.

Vesiensuojeluhankkeissa kohteille suunnitellaan ja tehdään laadukkaita vesiensuojeluratkaisuja, joita ovat esimerkiksi pintavalutuskentät, laajat laskeutusaltaat, pohjapadot, kosteikot ja muut vesiensuojeluratkaisut. Rakenteita tehdään pääasiassa valtaojiin, jolloin ne ovat mitoitukseltaan ja merkitykseltään tavanomaista laajempia. Rakenteet ovat usein myös monivaikutteisia, erityisesti kosteikoilla on merkitystä vesiensuojelun lisäksi maisemaan, riistanhoitoon ja monimuotoisuuteen.

Metsäalueiden vesiensuojelun tehostaminen liittyy usein alueella toteutettavaan vesistön kunnostukseen. Metsänomistajien lisäksi yhteistyössä ovat mukana muun muassa kunta, kyläyhdistykset, vesiensuojeluyhdistykset, kalastuskunnat ja alueellinen ympäristökeskus. Metsänomistajien neuvonta sekä yleinen tiedotus vesiensuojelusta on myös keskeinen osa kaikkia vesiensuojeluhankkeita.

Laadukkaiden hankkeiden kysyntä kasvaa

Metsäluonnon hoitohankkeiden myötä on paikallisesti ja maakunnallisesti verkostoiduttu yhteistyöhön erityisesti vesiensuojeluhankkeissa. Luonnonhoitohankkeilla on hyvät kehitysnäkymät, sillä vesiputedirektiivi, metsänomistajakunnan muutos ja yleinen maaseudun kehittäminen lisäävät laadukkaiden hankkeiden kysyntää.

Vesiensuojeluhankkeiden toteuttaminen on yhtenä toimenpiteenä VPD:n mukaisissa vesienhoitosuunnitelmissa. Hankkeissa tehtävät vesiensuojelurakenteet ja -neuvonta ovat keskeinen osa hoitosuunnitelmien lisätoimenpiteitä, joilla varmistetaan vesien hyvä tila. Vesienhoitosuunnitelmien toteuttaminen edellyttää lisää resursseja myös metsäluonnon hoitohankkeisiin.

Metsäkeskukset ja Tapio kehittävät hankkeiden sisältöä jatkuvasti muun muassa seuraamalla ja parantamalla vesiensuojelurakenteiden toimivuutta. Metsäkeskukset kehittävät myös hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen työvälineitä, jolla voidaan vastata lisääntyvään kysyntään ja tehostaa hanketyötä. Myös selkeä organisointi parantaa tehoa ja vaikuttavuutta.

Taulukko.

Hanketyyppi*	Aloitus / rahoituspäätös annettu											Yht.
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
Elinympäristöjen hoito	1	3	3	3	8	4	5	13	6	20	18	83
Elinympäristöjen kartoitus	2	1	1	1		1	1	2	2	4	1	14
Maiseman kunnostus	3	1	6	4	2	5	6	4	3	3	4	46
Vesiensuojelu	4	2	7	9	12	13	22	22	33	27	48	234
Suon ennallistaminen	5			2	4	1	4	7	5	6	6	41
Luonnonhoitosuunnittelu	6	1	3	8	7	15	5	14	16	18	27	137
Yhteensä*	4	20	27	29	42	42	53	72	62	109	95	555

* Samassa hankkeessa voi olla useampaa hanketyyppeä.

Hankkeiden kokonaismäärä vuosittain	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Yht.
	4	15	23	22	30	33	43	53	50	91	78	442

Rahoitettavia hanketyyppejä ovat:

- 1) usean tilan alueelle ulottuva, tärkeiden elinympäristöjen hoito ja kunnostus;
- 2) metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus;
- 3) talousmetsien maisemanhoidolle merkittävä metsän kunnostus;
- 4) metsäojitusalueiden laskeutusaltaiden tyhjentäminen tai metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estäminen tai korjaaminen, jos toimenpiteellä on tavanomaista laajempi merkitys vesien ja vesiluonnon hoidolle eikä kustannuksia voida osoittaa tietyille aiheuttajalle;
- 5) metsäojitusalueen ennallistaminen luonnonarvoiltaan tärkeällä alueella; sekä
- 6) muu edellä mainittuja vastaava metsäluonnonhoito sekä metsien monikäyttöä, maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostava, alueellisesti merkittävä hanke.

Rahoituslakia uudistetaan parhaillaan ja muutoksia on tulossa myös metsäluonnon hoitohankkeisiin.